

**Kahden päämäärän ongelma antiikin aristoteelisessa per-
fektionistisessa eudaimonismissa**

Santeri Liukkonen

Filosofian kandidaatintutkielma
Kevätlukukausi 2022
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Liukkonen, Santeri. 2022. Kahden päämäärän ongelma antiikin aristoteelissa perfektionistisessa eudaimonismissa. Filosofian kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. 26 sivua.

Tutkielmassa selvitettiin antiikin perfektionistisen eudaimonismin aristoteelisen muunnelman pätevyyttä eettisenä teoriana. Teoriaa tarkasteltiin kolmen eri hyveen mahdollisen roolin kautta: instrumentaalisen, stoalaisen sekä dualistisen. Tutkielmassa tarkasteltiin näiden kolmen eri muotoilun selviämistä niin kutsu- mastani kahden päämäärän ongelmasta, jossa antiikin perfektionistisessa eudaimonismissa sekä hyve että onnellisuus esiintyvät molemmat samanaikaisina päämäärinä. Ensin tarkasteltiin, miten eri muotoilut ratkaisevat kahden päämäärän ongelman, minkä jälkeen analysointiin mahdollisia käsitteellisiä ristiriitoja, joita ongelman ratkaisemisen teoreettisista sitoumuksista syntyi.

Tutkielmassa huomattiin, että kaikki kolme muotoilua teorialle osoittautuivat kahden päämäärän ongelman ratkaisemisessa ongelmallisiksi. Pätevimmäksi osoittautui stoalainen muotoilu, jossa hyve ja onnellisuus ymmärrettiin samaksi asiaksi. Muotoiluista kahden päämäärän ongelman ratkaisi lisäksi instrumentaalinen muotoilu, mutta se osoittautui ristiriitaiseksi perfektionistisen eudaimonismin muiden oletuksien kanssa, ja siten kumoutui. Dualistinen muotoilu ei kyennyt sisällyttämään ristiriidattomasti teoriaan sekä hyvettä että onnellisuutta aristoteelisen käsityksen mukaisesti täydellisimpinä päämäärinä, joten se osoittautui epäpäteväksi.

Tutkielma sekä vahvistaa aikaisempien tutkimuksien löydökset *perfektionistisen eudaimonismin* sisäsyntyisistä haasteista että paljastaa myös muiden teorian aiemmin tunnistamattomien dualistisen ja instrumentaalisen muotoilujen ongelmia, joita jatkotutkimuksien on tarkasteltava antiikin perfektionistisen eudaimonismin pätevyyden selvittämiseksi.

Asiasanat: eudaimonismi, antiikin filosofia, hyve-etiikka, aristotelismi

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	4
2 ANTIIKIN ARISTOTEELINEN PERFEKTIONISTINEN EUDAIMONISMI EETTISENÄ TEORIANA	6
2.1 Teorian keskeiset käsitteet ja sisällöt.....	6
2.2 Antiikin perfektionistisen eudaimonismin aristoteelinen muunnelma..	7
2.3 Hyveen roolit antiikin aristoteelisessa perfektionistisessa eudaimonismissa.....	9
3 KAHDEN PÄÄMÄÄRÄN ONGELMA	10
3.1 Ongelman luonnehdinta.....	10
3.2 Kahden päämäärän ongelman ratkaisemisen kolme muotoilua	11
3.3 Vasta-argumentteja ratkaisuille	14
3.3.1 Stoalainen muotoilu.....	14
3.3.2 Dualistinen muotoilu.....	17
4 VOIDAANKO KAHDEN PÄÄMÄÄRÄN ONGELMAA KIERTÄÄ?	19
5 POHDINTA	22
5.1 Tulosten tarkastelu	22
5.2 Tulosten arviointi ja tulkinta	24
6 LÄHDELUETTELO	26

1 JOHDANTO

Aivan kuten tieteellisiäkin teorioita, myös antiikin eettisiä teorioita täytyy koe- tella ja tarkastella analyttisesti sekä selvittää, millaisia heikkouksia ja vahvuuk- sia niillä on. Modernin hyve-etiikan tutkimuksen saatua suosiota 1900-luvun puolivälissä myös eudaimonismien eli onnellisuutta korkeimpana ihmiselämän päämääränä pitävien teorioiden tutkimus on lisääntynyt (Baril, 2014, 17). Siten myös palaaminen takaisin tarkastelemaan eudaimonistisia teorioita niiden alku- peräisessä historiallisessa kontekstissaan on keskeistä hyve-etiikan kokonaisval- taiselle ymmärrykselle, sillä se valottaa niitä eettisiä käsityksiä, joita klassisen eudaimonismien omana aikana on pidetty merkittävinä.

Tässä tutkielmassa tutkitaan perfektionistista eudaimonismia, joka on esiin- tynyt hieman erilaisissa muodoissa vaikutusvaltaisilla historiallisilla ajatteli- joilla, mm. Aristoteleella, Platonilla, stoalaisilla ynnä muilla (Baril, 2014, 17). His- toriallis-filosofisesta merkityksestään huolimatta antiikin eettisiä teorioita tulisi tutkia analyttisesti ja neutraalisti. Saataessa lisää tietoa niiden olemuksesta ja pätevyydestä voidaan tutkia myös modernin etiikan oletuksien ja perustavim- pien käsitysten eroja historiallisiin ajattelijoihin ja heidän aikansa käsityksiin (vrt. Parry & Thorsrud, 2021, 6). Siten on mahdollista myös tutkia fundamentaalisia eroavaisuuksia modernin, yksittäisiin moraalikysymyksiin keskittyvän moraa- lijattelun ja antiikin ajattelun toimijakeskeisten teorioiden välillä (vrt. Parry & Thorsrud, 2021, 6).

Perfektionistista eudaimonismia lähestytään tutkielmassa muodostamani aristoteelisen muotoilun kautta, ja tutkitaan käsitteellisen analyysin avulla, onko se sisäisesti johdonmukainen teoria. Tutkimuksen tavoitteena on tutkia siten yhtä mahdollista muunnelmaa antiikin perfektionistiselle eudaimonismille sekä luoda kriittinen katsaus erilaisiin antiikin perfektionistisen eudaimonismien vaih- teohtoihin teoreettisiin ratkaisuihin.

Lisäksi tutkielman keskeinen tavoite on lisätä ymmärrystä antiikin perfek- tionistisen eudaimonismien eri muodoista. Tarkastelemalla ja erittelemällä teorian

kolmea eri muotoilua pyritään lisäämään tietoa antiikin perfektionistisen eudaimonismin pätevydestä, sillä aikaisemmassa tutkimuksessa ei ole käsitelty teoriaa sen keskeisen elementin, hyveen, kaikkien mahdollisten teoriassa esiintyvien roolien kautta. Keskeisinä tavoitteina on siten hahmotella teorian kaikki teoreettiset vaihtoehdot sekä selvittää niiden pätevyys suhteessa teorian lähtöoletuksiin.

Viimeisenä tavoitteena on lisäksi luoda pohjaa antiikin ja modernin hyveetiikan ja erityisemmin eudaimonismin erojen ymmärrykselle. Tarkastelemalla antiikin perfektionistisen eudaimonismin aristoteelisen muunnelman pätevyyttä pyritään yhä ymmärtämään niitä teoreettisia ja eettisiä kantoja, joita antiikin kontekstissa on esiintynyt. Parhaimmillaan tiedon lisääntyessä antiikin eettisen ajattelun erityispiirteistä voidaan antiikin perfektionistista eudaimonismia ja sen pätevyyttä tulkita uudessa valossa ja kenties uudelleenarvioida teorian sekä hyvän elämän sisältöjä.

2 ANTIIKIN ARISTOTEELINEN PERFEKTIONISTINEN EUDAIMONISMI EETTISENÄ TEORIANA

2.1 Teorian keskeiset käsitteet ja sisällöt

Antiikin perfektionistinen eudaimonismi on eettinen teoria, jossa hyveellisessä toiminnassa saavutettu onnellisuus on inhimillisen elämän korkein hyvä (mm. Deigh, 56; 59). Tämän teorian *aristoteelinen* muunnelmä tarkoittaa *Nikomakhoksen etiikasta* johtamaani teorian muotoilua. Siinä korkeimman hyvän tulee olla vain ja ainoastaan päämäärä sekä itsessään riittävä; aristoteelisessa käsityksessä onnellisuus on erityisesti tällainen (NE, 1907a–b, 15–5; Aristoteles & Knuuttila, 1989, 14–15).

Tämä tutkielma käsittelee edellä esitellyn teorian eri osien (eli käsitteiden) välille syntyviä ongelmia, niin kutsumaani *kahden päämäärän ongelmaa*, jossa perfektionistisuus ja eudaimonistisuus ovat eettisinä päämäriinä ristiriidassa. Täten on syytä tarkemmin eritellä, mitä yksittäiset teorian osat merkitsevät. Tutkielmani käsittelemä teoria voidaan esittää taulukoituna havainnollistaen sen eri osien tarkkaa sisältöä (Taulukko 1).

Taulukko 1

Antiikin aristoteelisen perfektionistisen eudaimonismin käsitteelliset osat ja selitykset

Antiikin (hyve-eettinen)	aristoteelinen	perfektionistinen	eudaimonismi
Hyve keskeisenä elementtinä eettisessä toiminnassa	Täydellisimpiä päämääriä ovat ne, jotka ovat vain päämääriä	Toiminnan suorittaminen onnellisuutena	Onnellisuus korkein hyvä ja päämäärä

Eudaimonismi yleisesti teoriana esittää onnellisuuden (*eudaimonia*) olevan ihmiselämän korkein inhimillinen hyvä (Baril, 2014, 18; Deigh, 2010, 56–57 ja Herdt, 2019, 70). LeBar (2018) on kiteyttänyt erinomaisesti alkujaan Richard Krautin (1979) esiintuoman antiikin eli *klassisen eudaimonismin* keskeisen käsitteellisen sisällön. Hän kirjoittaa, että *eudaimonia* eli onnellisuus ei ole klassisessa

(eli antiikin) eudaimonismin käsityksessä psykologinen tila, vaan *tapa*, jolla eletään (LeBar, 2018, 470–471). Se on adverbiaalinen elämisen ominaisuus, joka merkitsee miten eletään (LeBar, 2018, 471). Puolestaan eudaimonismin *perfektionistinen* muoto viittaa jonkin toiminnan, esim. hyveellisyyden, suorittamisen mahdollisimman hyvin olevan keskeisintä onnellisuudelle (Deigh, 2010, 56; 59; LeBar, 2018, 476–477).

Teorian antiikin muotoilulla viitataan siihen, että antiikin hyve-eettisten teorioiden perusoletuksena oli hyveen tai hyveiden keskeinen rooli eettisessä toiminnassa. Antiikin eettisten teorioiden kontekstissa hyve ymmärretään vakiintuneeksi (eettiseksi) taipumukseksi (*settled disposition*) toimia tietyllä tavalla, kuten oikeudenmukaisesti, rohkeasti tai hillitysti. (Parry & Thorsrud, 2021, 2.) Näin ollen hyve yhdessä käytännöllisen järjen (*phronesis*) kanssa ohjasi kohti *eudaimonista* elämää, jonka teoriassa katsottiin olevan inhimillinen korkein hyvä (mm. Baril, 2014, 18–19; Deigh; 2010, 56; Herdt, 2019, 68 ja LeBar, 2018, 474). Siten antiikin eudaimonistisessa käsityksessä nimenomaan hyveet olivat keskeisessä asemassa onnellisuuden saavuttamisessa (Couenhoven, 2019, 8; Herdt, 2019, 68–70). Suhteessa perfektionistisuuteen hyveiden keskeisyys tarkoittaa teoriassa sitä, että hyveellisyys on sitä toimintaa, jota suorittamalla onnellisuus toteutuu.

Antiikin perfektionistinen eudaimonismi on siten myös teleologinen hyve-eettinen teoria, sillä siinä eettisellä toiminnalla on tietty päämäärä, erotuksena mm. *deontologisista* teorioista, joiden eettisen toiminnan motivaation ei esitetä perustuvan päämäärään vaan velvollisuuteen (mm. Parry & Thorsrud, 2021, 6).

2.2 Antiikin perfektionistisen eudaimonismin aristoteelinen muunnelma

Tutkielmassa tarkasteltavaa perfektionistisen eudaimonismin muunnelmaa nimitetään *aristoteeliseksi*, sillä se on johdettu Aristoteleen *Nikomakhoksen etiikan* käsityksestä, jossa etiikan ja hyvän elämän etsimä täydellisin päämäärä on itsessään riittävä, eikä väline millekään muulle päämäärälle (NE, 1907a, 30–35; Aristoteles & Knuutila, 1989, 14). Aristoteelisen muotoilun kautta voidaan hahmottaa kaksi ehtoa päämäärille, joita aristoteelinen eudaimonismin muotoilu etsii:

1. Itsensä vuoksi tavoiteltava päämäärä on täydellisin päämäärä.
2. Jos täydellisiä päämääriä on useampia, täydellisin on vain sen itsensä vuoksi tavoiteltava.

Aristoteelinen perfektionistinen eudaimonismin muotoilu viittaa siis siihen teoreettiseen käsitykseen, jonka mukaan täydellisistä päämääristä yhä *täydellimpiä* ovat ne, jotka ovat vain päämääriä. *Nikomakhoksen etiikka* esittää, että esimerkiksi kunnia, nautinto tai yleensäkin hyveet valitaan niiden itsensä takia mutta myös päämääränä onnellisuudelle, joten ne eivät ole täydellisiä päämääriä. Täydelliset päämäärät valitaankin niiden itsensä vuoksi, ja täydellisimmät, mikäli niitä on useita, vain itsensä vuoksi. (*NE*, 1907a–b, 25–6; Aristoteles & Knuutila, 1989, 14.) Tällainen aristoteelisessä käsityksessä on siis onnellisuus eudaimonismin päämääränä.

Tämä perfektionistisen eudaimonismin variaatio on valittu tutkielman tarkastelun kohteeksi siksi, että se kykenee perustelemaan onnistuneesti onnellisuuden erityislaatuisen aseman eettisen toiminnan päämääränä, välttämällä kahden päämäärän ongelman. *Kahden päämäärän ongelma* on perfektionistisen eudaimonismin sisäänrakennettu ongelma, jossa sekä hyveellinen toiminta (perfektionistisuus) että onnellisuus (eudaimonismi) ovat molemmat eettisen toiminnan samanaikaisia päämääriä. Eudaimonismin määritelmään perustuen se teoriana etsii korkeinta päämäärää, joten niitä ei voi olla kahta. Siten aristoteelisen muotoilun onnellisuuden määritelmän kautta sen hegemoninen ja erityinen luonne tärkeimpänä päämääränä korostuu:

Lopulta sanomme yksinkertaisesti täydelliseksi sitä, joka valitaan sen itsensä vuoksi eikä koskaan minkään muun vuoksi. Onnellisuus näyttää ennen muuta olevan tällainen. Valitsemme sen aina sen itsensä vuoksi, emmekä koskaan valitse sitä pitäen silmällä jotakin muuta päämäärää. (*NE*, 1907a, 33–35; Aristoteles & Knuutila, 1989, 14).

Onnellisuus on siten täydellinen ja itsessään riittävä hyvä ja se on tekojemme päämäärä. (*NE*, 1907b, 20–21; Aristoteles & Knuutila, 1989, 15).

Siten aristoteelisen muunnelman korkeimman päämäärän määritelmän mukaisesti hyve tai hyveellinen toiminta ei voi olla korkeampi päämäärä kuin

eudaimonia, sillä hyve on joka tapauksessa vähintään väline eikä koskaan pelkästään päämäärä, koska se valitaan lopulta aina tavoitellen onnellisuutta. Tästä poikkeuksen tekee kuitenkin myöhemmin käsiteltävä *stoalaisen muotoilun* ratkaisuehdotus kahden päämäärän ongelmaan.

2.3 Hyveen roolit antiikin aristoteelisessa perfektionistisessa eudaimonismissa

Tässä tutkielmassa antiikin aristoteelisen perfektionistisen eudaimonismin kahden päämäärän ongelmaa käsitellään kolmen eri muotoilun kautta, jotka perustuvat hyveen eri roolien pohjalta muodostettuihin kategorioihin. Antiikin eudaimonistisissa teorioissa hyveen rooli voidaan jakaa kolmeen kategoriaan (Parry & Thorsrud, 2021, 6):

- a. itsessään riittävänä onnellisuuteen,
- b. tärkeimpänä osana onnellisuutta hyveellisen toiminnan kanssa
- c. ainoana keinona onnellisuuteen

On huomattava, että antiikin eudaimonismissa ei ole loogisesti muita mahdollisia vaihtoehtoja. Hyveen on siten oltava joko *päämäärä* (kategoria a) tai *sekä päämäärä että väline* (kategoria b) tai *pelkkä väline* (kategoria c).

Käsiteltäessä näitä kategorioita ratkaisuin kahden päämäärän ongelmaan, niitä nimitetään nimillä *stoalainen muotoilu*, *dualistinen muotoilu* ja *instrumentaalinen muotoilu* edellä esitellyn järjestyksen mukaisesti. Stoalainen muotoilu viittaa stoalaisen etiikan käsitykseen, jossa hyveellinen toiminta itsessään oli onnellisuutta (vrt. Parry & Thorsrud, 2021, 27). Dualistinen muotoilu viittaa taas erityisesti *Nikomakhoksen etiikasta* johdettuun käsitykseen. Siinä hyve voi esiintyä sekä päämääränä että välineenä onnellisuudelle (vrt. NE, 1907a-b; Aristoteles & Knuutila, 1989, 14–15). Instrumentaalinen muotoilu puolestaan viittaa jälkimmäisimpään hyveen roolin kategoriaan, jossa hyve on pelkästään välineellisessä asemassa suhteessa onnellisuuteen, eikä sitä tavoitella missään muussa tarkoituksessa. Eri muotoilujen ratkaisujen pätevyyttä kahden päämäärän ongelmaan selvitetään seuraavassa pääluvussa.

3 KAHDEN PÄÄMÄÄRÄN ONGELMA

3.1 Ongelman luonnehdinta

Kahden päämäärän ongelma on nimitykseni hyveen ja onnellisuuden samanaikaisuudelle päämäärinä antiikin perfektionistisessa eudaimonismissa. Ongelma luonnehtii antiikin kontekstissa ristiriitaa, jossa hyveellinen toiminta on antiikin perfektionistisen eudaimonismin päämäärä yhdessä onnellisuuden kanssa. Päämääriä on lähtökohtaisesti teoriassa kaksi, koska eudaimonismi esittää onnellisuuden olevan korkein päämäärä, mutta perfektionistisuus esittää hyveellisen toiminnan suorittamisen myös olevan korkein päämäärä (vrt. Deigh, 2010, 56; 59).

Kaksi päämäärää teoriassa on ongelma, mikäli kumpikin esiintyy teoriassa korkeimpana päämääränä, sillä korkeimpia päämääriä on teleologisessa teoriassa mielekästä ajatella olevan vain yksi. Kaksi päämäärää sisältävän teorian merkittävimpänä ongelmana olisi nähdäkseni se, että jokapäiväisessä eettisessä toiminnassa olisi kuitenkin tehtävä valintoja, jotka pyrkivät jompaankumpaan kahdesta teoriassa esiintyvistä päämäärästä. Teorian käytännöllisen elämän ohjaamisessa syntyisi ongelmia, kun ennemmin tai myöhemmin eri päämäärät olisivat ristiriidassa keskenään toiminnan tasolla. Henkilö voisi esimerkiksi kokea, että autolla ajaminen tuottaisi itselle enemmän onnellisuutta kuin hidas ja aikaa vievä käveleminen. Kuitenkin käveleminen voisi olla hyveellisempää, sillä se olisi mm. oikeudenmukaisempaa ympäristölle tai edesauttaisi jotain muuta hyveen toteutumista. Miten valita tällöin hyveellisen toiminnan ja onnellisuuden väliltä, kun ne ovat yhdenveroisia, ja vieläpä jos yhden valitseminen vähentää toisen päämäärän saavuttamista?

Nähdäkseni ainoa käytännöllisesti toimiva ratkaisu olisi valita jompikumpi päämäärä tärkeämmäksi. Tällöin huomataan, että esimerkiksi tämän tutkielman teoreettiseksi perusoletukseksi valitsema aristoteelinen käsitys olisi tarpeellinen, sillä sen kautta olisi mahdollista valita onnellisuus johdonmukaisesti tärkeimmäksi päämääräksi eettiselle toiminnalle. Tällöin se lisäksi mahdollistaisi eettisen

toiminnan selkeät ohjenuorat arkielämässä, eikä syntyisi ristiriitoja kahden päämäärän välillä.

Siten huomataan, että ei olisi mielekästä ajatella eettisen teorian sisältävän kahta tai useampaa yhtä keskeistä päämäärää. Antiikin *aristoteelinen* perfektionistinen eudaimonismi on siten kahden päämäärän ongelman ratkaisemiseksi hahmottelemani antiikin perfektionistisen eudaimonismin muunnelma, joka tarjoaa keinon valita yksiselitteisesti *eudaimonia* teorian korkeimmaksi päämääräksi. Kuten myöhemmin huomataan, se ei kykene lopullisesti ratkaisemaan ongelmaa, mutta se tarjoaa keinon perustella onnellisuuden korkeampi asema suhteessa hyveeseen, ja siten poistaa kahden päämäärän ongelman suurimman esteen, eli samanaikaiset päämäärät.

3.2 Kahden päämäärän ongelman ratkaisemisen kolme muotoilua

Jotta aristoteelinen perfektionistinen eudaimonismi voidaan säilyttää sisäisesti koherenttina teoriana, on kaksi mahdollista vaihtoehtoa: (1) on osoitettava, että kyseisellä teorialla ei ole keskenään ristiriitaisia päämääriä; tai mikäli tätä ei voida osoittaa, (2) on osoitettava, että joko *eudaimonia* tai hyve ei olekaan teoriassa päämäärä.

Jälkimmäinen vaihtoehto joudutaan hylkäämään suoraan, sillä antiikin hyveen keskeisyys ja perfektionistinen muotoilu vaativat hyveen sisällyttämistä teoriaan. Vaihtoehtoisesti eudaimoniasta päämääränä luopuminen johtaa automaattisesti teorian muuttumiseen *ei-eudaimonistiseksi* (D'Souza, 2019, 247; LeBar, 2018, 477).

Ensimmäinen vaihtoehto vaikuttaisi siten olevan ainoa vaihtoehto teorian pelastamiseksi esitellyltä ongelmalta. Siten on osoitettava, että löytyy sellainen teoreettinen ratkaisu, jossa ensinnäkin onnellisuuden on oltava välttämätön päämäärä, ja hyveellinen toiminta saadaan sisällytettyä jotenkin teoriaan ilman, että se on ristiriitainen päämäärä onnellisuuden kanssa.

Kahden päämäärän ongelmaan on hahmoteltavissa aiemmin esiteltyjen muotoilujen mukaisesti kolme ratkaisuvaihtoehtoa, jotka pyrkivät ratkaisemaan

hyveellisen toiminnan (perfektionistisuus) ja onnellisuuden (eudaimonistisuus) samanaikaiset päämäärät, sekä yllä todetun mukaisesti sisällyttämään hyveellisen toiminnan teoriaan. Seuraavaksi tarkastellaan, millaisin teoreettisin ratkaisuin ne pyrkivät ratkaisemaan ongelman.

Antiikin etiikassa hyveellinen elämä tai hyve oli keskeistä *eudaimonialle* (Deigh, 2010, 56–59; Herdt, 2019; 73; LeBar, 2018, 473; Parry & Thorsrud, 2021, 6), mutta samaan aikaan hyveiden pitäminen päämääränä onnellisuuden rinnalla johtaa nk. *kahden päämäärän ongelmaan*. Kyseisen ongelman syntyminen voidaan ymmärtää parhaiten instrumentaalisen muotoilun kautta. Kuten luvussa 2.3 huomattiin, instrumentaalinen muotoilu on ainoa muotoilu, jossa hyveen rooli on puhtaasti välineellinen.

Mikäli instrumentaalinen muotoilu osoittautuisi päteväksi, se olisi ratkaisu kahden päämäärän ongelmaan. On kuitenkin osoitettavissa, että instrumentaalinen muotoilu ei ole pätevä muotoilu antiikin aristoteeliselle perfektionistiselle eudaimonismille, sillä hyveen rooli välineenä ei ole yhteensopiva teorian kanssa. Parry & Thorsrud (2021, 6) huomioikin, että antiikin kontekstissa hyvettä ei tule pitää pelkästään välineellisessä roolissa. Parry & Thorsrud (2021) ei tarkemmin määrittele syytä, mutta sen voidaan arvella johtuvan hyveen luonteesta: kun hyveen on esiinnyttävä jossakin roolissa antiikin eudaimonistisissa teorioissa, on uskottavinta ajatella hyveen olevan lähtökohtaisesti jotain muuta kuin ainoastaan väline (vrt. Deigh, 2010, 58–59).

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että ei ole eettisesti mielekäästä toimia siten, että hyveet ovat vain välineellisessä asemassa jonkin muun päämäärän saavuttamiseksi. Lisäksi hyveen välineellisen roolin kyseenalaisuus on yhteisöllisessä ihmiselämässä lähes ilmiselvää; olisi moraalisesti arveluttavaa, mikäli yksilö ilmoittaisi, että toimii hyveellisesti vain välineenä jollekin toiselle päämäärälle. Tällaisen ihmisen moraalinen toiminta ei vaikuta vilpittömältä, sillä yleisesti hyveen ajatellaan olevan myös itsessään tärkeää. Tähän myös Parry & Thorsrudin (2021) tulkitsen viittaavan.

Toinen syy instrumentaalisen muotoilun pätemättömyydelle on se, että jos hyvettä pidetään vain välineenä, se ei siten ole enää teoriassa päämäärä. Koska

teleologiset teorit käsittelevät eettisen toiminnan päämääriä, hyveen pelkästään välineellinen rooli johtaisi siihen, että teoriaa ei voitaisi kutsua enää perfektionistiseksi, kun se ei esiinny päämääränä. Tämä on merkittävin käsitteellinen ongelma instrumentaalisisessa muotoilussa, jonka pitäminen mielessä myös myöhemmin stoalaisen muotoilun kohdalla on tärkeää.

Instrumentaalisen muotoilun tarkastelun kautta huomataan, että koska hyve ei voi esiintyä pelkästään välineellisessä roolissa, ja samaan aikaan pitää teoriaa perfektionistisena, se ei ole pätevä muotoilu. Näin ollen vain stoalainen ja dualistinen muotoilu jäävät jäljelle ratkaisemaan kahden päämäärän ongelman.

Stoalainen muotoilu on kahden päämäärän ongelman toinen ratkaisumuotoilu epäpäteväksi osoittautuneen instrumentaalisen muotoilun jälkeen. Sen keskeinen sisältö on johdettu stoalaisuuden tavasta määritellä *eudaimonia*: Kuten Parry & Thorsrud (2021, 40) esittää, stoalaisen eettisen teorian keskeinen sisältö on onnellisuuden ymmärtäminen hyveellisyydeksi. Stoalaisuus ei katsonut pelkästään hyveiden olevan onnellisuudelle välttämättömiä, vaan että hyveet itseasiassa olivat identtiset onnellisuuden kanssa ja siten itsessään riittäviä *eudaimoniaan* (Parry & Thorsrud, 2021, 40). Toisin sanoen eettisen toimijan saavuttaessa hyveellisen elämän se tulisi saavuttaneeksi myös onnellisuuden välttämättömästi. *Eudaimonia* siten oli itsessään saavutettavissa silkan hyveen perusteella, eikä mikään elämän tragedia voinut tehdä ihmistä onnettomaksi tämän ollessa hyveellinen (Parry & Thorsrud, 2021, 39–40).

Stoalaisen muotoilun vahvuus perustuu siihen, että se kykenee poistamaan teoriasta kaksi ristiriitaista päämäärää, ja siten onnistuu ratkaisemaan perustavanlaatuisen ongelman kahden päämäärän välillä. Tällöin se joutuu kuitenkin tekemään teoreettisia ratkaisuja, jotka heikentävät merkittävästi sen eudaimonistisuutta. Tätä tarkastellaan myöhemmin luvussa 3.3.

Kolmatta vaihtoehtoa päämäärien ongelmaan voidaan nimittää *dualistiseksi muotoiluksi*, ja se on johdettavissa Aristoteleen *Nikomakhoksen etiikassa* esiintyvistä käsityksestä. Dualistinen muotoilu on itseasiassa päinvastainen *stoalaisen*

muotoilun suhteen, sillä se olettaa, että hyve oikeastaan on sekä *päämäärä* että *keino* onnellisuuden saavuttamiseen (NE, 1097b, 1–5; Aristoteles & Knuutila, 1989, 14).

On nähtävissä, että ihmisessä, joka toimii hyveellisesti sekä hyveellisyyden itsensä takia että tavoitteena johonkin muuhun, ei ole mitään eettisesti arveluttavaa toisin kuin pelkästään välineellisesti hyveellisesti toimivassa (vrt. aiemmin). On uskottavaa ajatella, että kansalainen, joka estää rikollista ryöväämästä kauppa, toimii niin siksi, että on oikein estää toisten oikeuksia loukkaava toiminta (ryöstö), sekä siksi, että haluaa varmistaa myös oman turvallisuutensa poistamalla rikollisen kaduilta. Oman erillisen tavoitteen toteuttaminen ei vähennä hyveellisyyttä tässä tilanteessa, vaan toimii pikemminkin eräänlaisena synergiaetuna. Vastaavasti lääkärikin voi hoitaa potilaitaan auttamisen eettisyyden takia sekä ajatellen samalla toimeentuloaan.

Dualistisen *muotoilun* ratkaisuehdotus siten täyttää kummatkin perfektionistisen eudaimonismin kategorisen ehdon stoalaisen *muotoilun* lailla, mutta erotuksena se ei pääse eroon kahdesta päämäärästä, mikä toisaalta asettaa sen alttiimmaksi kritiikille, kuten myöhemmin huomataan.

3.3 Vasta-argumentteja ratkaisuille

3.3.1 Stoalainen *muotoilu*

Stoalaisella *muotoilulla* on kaksi merkittävää toisiinsa liittyvää haastetta. Ensimmäinen haaste juontuu stoalaisen *muotoilu* keskeisen oletuksen oikeutuksista, kun taas toinen haaste liittyy tämän kannan hyväksymisen seurauksiin itse teorian pätevyydelle.

Ensinnäkin stoalaisen *muotoilun* pätevyys perustuu sen kannan hyväksymiseen, että vain hyveellisyys todellakin on onnellisuutta. Toisin sanoen stoalainen *muotoilu* onnistuu ratkaisemaan kahden päämäärän ongelman vain, jos sen esittämä päätelmä onnellisuuden ja hyveellisyyden yhtäläisyydestä hyväksytään. *Muotoilu* on lähtökohtaisesti vahvoilla antiikin hyveen keskeisyyden kautta, sillä antiikin eettisen tradition mukaisesti hyveen keskeinen rooli on niin

ikään kyseenalaistamaton (vrt. Parry & Thorsrud, 2021, 4–6). On kuitenkin muistettava, että antiikin eettisen tradition mukaisesti hyveen rooli on keskeinen mutta ei itsessään riittävä muiden koulukuntien kuin stoalaisuuden piirissä (ibid.). Esimerkiksi Platon sekä Aristoteles kumpikin perfektionistisen eudaimonismien kannattajina eivät pitäneet hyvettä itsessään riittävänä onnellisuudelle, eivätkä identifioineet hyvettä täysin samana asiana kuin onnellisuus (Deigh, 2010, 58–60, 83; Parry & Thorsrud, 2021, 12–21). Siten, vaikka stoalainen muotoilu ei sinänsä kohtaa ylitsepääsemättömiä ongelmia, sen pätevyys riippuu siitä, voidaanko hyveeseen keskittyvä eli perfektionistinen eudaimonismi katsoa yhä eudaimonistiseksi teoriaksi.

Aikaisemmassa filosofisessa tutkimuksessa onkin problematisoitu stoalaisen muotoilun perfektionistisuuden ja eudaimonistisuuden yhteensopivuutta. Herdt (2019, 73) on todennut, että silkan hyveen ymmärtäminen onnellisuuden koko sisällöksi on jo itsessään lisäkäsittelyä vaativa väite (vrt. ensimmäinen haaste aiemmin), ja että sen hyväksyminen vieläpä johtaa hänen mukaansa kaventuneeseen *eudaimonian* käsitteeseen (vrt. toinen haaste). Kaventuneella käsitteellä Herdt (2019) viittaa nimenomaisesti siihen, että hyveen samaistaminen onnellisuuteen uhkaa hävittää teorian eudaimonistisuuden. Jos kaventunutta *eudaimonian* käsitettä ei hyväksytä vastaavan riittävästi alkuperäisen eudaimonismien onnellisuuden määritelmää, loogisesti stoalaisen muotoilun ei voida katsoa selviävän kahden päämäärän ongelmasta, sillä se ei kykene sisällyttämään samaan teoriaan sekä hyvettä että onnellisuutta päämäärinä.

Yhtenevästi Herdtin (2019) kanssa muun muassa LeBar (2018) on käsitellyt perfektionistisen eudaimonismien stoalaisen muotoilun haasteita artikkelissaan 'Eudaimonism' (2018). Hän esittää, että *eudaimonian* määrittäminen pelkää hyveen täydellistämisenä (ts. perfektionistisuus) johtaa juuriltaan irronneeseen eudaimonismiin (LeBar, 2018):

Miksi ei ajateltaisi, että meidän tulisi uudelleenohjata huomiomme eudaimoniasta onnellisuutena [happiness] hyveeseen ja moraaliseen täydellisyyteen, ottaen huomioon hyveen keskeinen merkitys klassisessa eudaimonismissa? Vastaus on, että mikäli niin tehdään, *eudaimonia* ei voi olla siinä keskeisessä roolissa, joka sille on tarkoitettu alusta asti. Niin tehtäessä se revittäisiin paikaltansa moraalifilosofiassa ja klassisen eudaimonismien historiassa. (LeBar, 2018; suomennos oma)

LeBar (2018) viittaakin yllä siihen, että ymmärtämällä eudaimonismien keskeisen sisällön nimenomaan hyveeseen keskittyväksi (*stoalainen muotoilu*) teorian onnellisuuteen viittaava sisältö katoaa, jolloin sitä ei voida enää kutsua eudaimonistiseksi. LeBar (2018, 477) huomauttaa, että hyveen rooli eudaimonistisissa teorioissa on antaa suunta, joihin hyveellisesti toimimalla pyritään. Ilman viittauskohdetta onnellisuuteen hyveisiin pyrkimisestä syntyy motivaatiollinen kehä, jossa niihin pyritään vain niiden itsensä takia, LeBar esittää (2018, 477). Tällaiseen käsitykseen ei ole mahdutettavissa eudaimonismia eikä *eudaimonian* alkuperäisestä käsitystä.

Myös Jeff D'Souza (2019) on todennut LeBarin (2018) ja Herdtin (2019) kanssa yhtenevästi, että perfektionistisen eudaimonismien pitäminen eudaimonistisena ei ole pätevää, mikäli se ymmärretään täysin hyveeseen keskittyväksi (D'Souza, 2019, 247). Syynä on jälleen, että onnellisuus antaa päämäärän hyveelliselle toiminnalle, ja ilman onnellisuuden päämäärää eudaimonismien pääsisältö katoaa (vrt. LeBar, 2018; Herdt, 2019). Onnellisuus on siten hyveiden määrittäjä (*determinant of virtue*) klassisessa eudaimonismissa (LeBar, 2018, 477), ja niinpä hyveiden käsittäminen eettisen toiminnan *telokseksi* tekisi teorian tyhjäksi *eudaimonian* kannalta (D'Souza, 2019, 247; Herdt, 2019, 73). Toisin sanoen hyveellisen toiminnan asettaminen korkeimmaksi päämääräksi eudaimonismille poistaisi teoriasta onnellisuuden korkeimman päämäärän paikalta, ja teoriaa ei voitaisi enää kutsua eudaimonistiseksi.

LeBarin (2018) tarkastelu hyveeseen keskittyvän perfektionistisuuden vaikutuksista eudaimonismien teorian ja käsitteen kaventumiselle on kaikista käyttämistäni lähteistä kattavinta. Huomionarvoista on, että mm. D'Souza (2019) sekä Herdt (2019) esittävät perfektionistisen eudaimonismien ongelmaksi vain lyhyesti edellä mainitun eudaimonismien kaventumisen, ja vain LeBarin (2018) tarkastelu on muutamaa lausetta pidempi huomautus. Kaikissa käyttämistäni lähteissä merkittävää on, että perfektionistisen eudaimonismien edellä esitettyjä haasteita käsitellään vain stoalaisen muotoilun kautta, eikä dualistista tai instrumentaalista muotoilua tunnusteta. Tarkastelemassani aiemmassa filosofisessa tutkimuksessa ei ole siten joko löydetty tai käsitelty kahta muuta perfektionistisen

eudaimonismien muotoilua. Seuraavaksi tarkastellaankin dualistisen muotoilun kohdalla esiintyviä haasteita.

3.3.2 Dualistinen muotoilu

Dualistisen muotoilun haasteet liittyvät *Nikomakhoksen etiikan* esittämiin määritelmiin täydellisen hyvän luonteesta, eli niin sanottuun perfektionistisen eudaimonismien aristoteeliseen muunnelmaan (NE, 1097b, 25–35; Aristoteles & Knuutti, 1989, 14). Vaikka aristoteelisen perfektionistisen eudaimonismien muunnelma tarjoaa mahdollisuuden lähtökohtaisesti ratkaista kahden päämäärän ongelma esittämällä keinon valita vain yksi täydellisin päämäärä, se johtaa mittaviin ongelmiin dualistisen muotoilun johdonmukaisuudessa.

Nikomakhoksen etiikan 7. luvussa Aristoteles esittää, mitä etiikan etsimä täydellisin hyvä on, todeten sen olevan onnellisuuden eli *eudaimonian*. Täydellisin hyvä, eli tässä tapauksessa onnellisuus, valitaan ”vain sen itsensä vuoksi”. (NE, 1097b, 25–35; Aristoteles & Knuutti, 1989, 14.) Kuten olen esittänyt, hyve on dualistisessa muotoilussa niin ikään sekä päämäärä että väline onnellisuudelle. On muistettava, että täydellisiä päämääriä voisi olla enemmän kuin yksi dualistisen muotoilun mukaisesti, mutta *Nikomakhoksen etiikan* käsityksessä täydellisistä päämääristä yhä täydellisimpiä ovat ne, jotka valitaan vain sen itsensä vuoksi, ei minkään muun päämäärän vuoksi (NE, 1097b, 25–35; Aristoteles & Knuutti, 1989, 14). Näin huomataan, että vaikka *Nikomakhoksen etiikan* pohjalta muodostettu dualistinen muotoilu sallisikin hyveen ja onnellisuuden molemmat perfektionistisen eudaimonismien päämääriksi, aristoteelinen muunnelma esittää täydellisemmän olevan niistä se, kumpi on pelkästään itsensä vuoksi tavoiteltu.

Näin ollen hyveen ollessa sekä päämäärä että väline se on vähemmän täydellinen kuin pelkkänä päämääränä oleva onnellisuus. Täten dualistinen muotoilu ei *Nikomakhoksen etiikasta* johdetussa käsityksessä sisällä kahta täydellisintä päämäärää, sillä hyve osittain välineenä ei voi olla yhtä täydellinen kuin onnellisuus. On muistettava, että perfektionistinen eudaimonismi teoriana etsii eettisen toiminnan korkeinta päämäärää eli aristoteelisessa käsityksessä täydellisintä sel-

laista. Kun hyveen on aristoteelisen muunnelman kautta huomattu olevan vähemmän täydellinen kuin onnellisuuden, sitä ei voida enää pitää teorian korkeimpana hyvänä. Tällöin teoria kohtaa stoalaisen muotoilun tavoin käsitteellisen ongelman. Hyveen roolin jäädessä vähäisemmäksi kuin onnellisuuden on kyseenalaista nimittää teoriaa enää perfektionistiseksi. Kun hyveellisyys ei ole enää teoriassa päämäärä, ei ole syytä esittää teoriaa perfektionistisena, sillä teleologiset eudaimonistiset teorit etsivät korkeimpia päämääriä, eivätkä siten voi pitää teorian korkeimpana hyvänä mitään, mikä ei ole kaikista täydellisin.

4 VOIDAANKO KAHDEN PÄÄMÄÄRÄN ONGELMAA KIERTÄÄ?

Tarkastelemalla antiikin aristoteelisen perfektionistisen eudaimonismin kolmea eri muotoilua on ilmennyt, että huomioiden kaikki teorian eri perusoletukset, sille ei ole löydettävissä muotoilua, joka ratkaisisi lopullisesti kahden päämäärän ongelman. Instrumentaalisen muotoilun osoitettiin olevan lähtökohtaisesti ristiriidassa päämääriä käsittelevän perfektionistisen eudaimonismin lähtöoletuksien kanssa. Stoalainen muotoilu kykeni ratkaisemaan kahden päämäärän ongelman, mutta tällöin eudaimonismin määritelmä kaventui merkittävästi. Dualistisen muotoilun kohdalla puolestaan osoittautui aristoteelisen muunnelman ehtojen kautta, että hyve sekä päämääränä että välineenä ei voi olla täydellisin päämäärä, vaan onnellisuus on sellainen. Tästä osoitettiin seuraavan, että tällöin muotoilua ei voida kutsua perfektionistiseksi.

Aristoteelisen perfektionistisen eudaimonismin haasteiden kiertäminen on erityisen vaikeaa, sillä ne perustuvat teorian omiin lähtöoletuksiin. Mikäli kahden päämäärän ongelma halutaan välttää, olisi jotain lähtöoletuksista muutettava. Seuraavaksi tarkastellaan mahdollisia teoreettisia muutoksia, joita voitaisiin tehdä, jotta kahden päämäärän ongelma vältettäisiin. On totta, että muuttamalla kyseisiä lähtöoletuksia, käsittelyn alla oleva teoria ei enää ole samassa muodossa oleva antiikin aristoteelinen perfektionistinen eudaimonismin teoria. Kuitenkin tarkastelemalla kahden päämäärän ongelman kiertämisvaihtoehtoja voidaan saada selville jotain merkittävää perfektionistisesta eudaimonismista ja sen pätevydestä yleisesti teoriana.

Instrumentaalisisessa muotoilussa hyveen roolina on pelkkä väline. Tällöin kahden päämäärän ongelman ratkaiseminen edellyttäisi sitä, että hyve sallitaan välineeksi onnellisuudelle. Kun hyve esiintyy vain välineenä onnellisuudelle, aristoteelisen muotoilun kanssa ei synny ristiriitaa, sillä onnellisuus on yhä *de facto* ainoa korkein päämäärä. Tällaisen teoreettisen ratkaisun tekeminen johti to-

sin siihen, että teoriaa ei voida laskea perfektionistiseksi. Tällöin huomataan kuitenkin, että instrumentaalinen muotoilu ratkaisee kahden päämäärän ongelman, mutta se ajautuu ristiriitaan omien käsitteidensä välillä. Tällöin instrumentaalille muotoilulle ei oikeammin ole mielekästä etsiä kahden päämäärän ongelmani ratkaisevaa teoreettista muotoilua, sillä se on jo itsessään sellainen. Muotoilu ei sitä vastoin selviä kuitenkaan omien käsitteidensä suhteen koherenttina. Siten voidaan todeta, että kahden päämäärän ongelma koskee nimenomaisesti vain kahta muuta muotoilua, joissa hyve on päämääränä.

Stoalaisen muotoilun kohdalla teoreettisesti kevyin tapa kiertää kyseinen ongelma olisi hyväksyä, että eudaimonismien määritelmä ei kavennu merkittävästi, vaikka sitä pidettäisiin pelkästään hyveellisen toiminnan suorittamisena. On haasteellista määritellä, miten mitattaisiin, onko eudaimonismien määritelmä liiaksi kaventunut. On kuitenkin huomionarvoista, että tämä käsitystapa edellyttää vähintäänkin merkittävää onnellisuuden määritelmän muuttamista. Aikaisemmissa tutkimuksissa mm. Herdt (2019) katsoo stoalaisessa muotoilussa hyveen kaventuvan, ja LeBar (2018) sekä D'Souza (2019) näkevät eudaimonismien pääperiaatteen jopa häviävän kokonaan. Hyödyntämässäni filosofisessa kirjallisuudessa siten vaikuttaisi olevan konsensus, jonka mukaan perfektionistisuus ei voi toteutua eudaimonismissa kaventamatta sen olemusta liiaksi.

Joka tapauksessa teoreettisesti olisi mahdollista kiertää kahden päämäärän ongelma kyseisen muotoilun kohdalla, mutta tämä edellyttää jatkotutkimuksia stoalaisen muotoilun olemuksesta ja siitä, millaisin perustein eudaimonismi katsotaan vastaavan alkuperäistä muotoaan, mikä ei tässä tutkielmassa kuitenkaan ole tarkemmin mahdollista.

Dualistisen muotoilun kohdalla kahden päämäärän ongelma olisi mahdollista kiertää hyväksymällä, että sekä hyve että onnellisuus voivat kumpikin olla itsessään riittäviä päämääriä yhtä aikaa. Jotta tämä teoreettinen ratkaisu ei olisi vastoin aristoteelista muotoilua, ei hyve saisi olla ollenkaan välineellistä onnellisuudelle. Tällöin teoriassa olisi siis kaksi täysin toisistaan irrallaan esiintyvää päämäärää, joista kumman tahansa saavuttaminen olisi eettisesti korkein hyvä. Tällöin kuitenkin teoriassa eudaimonismi ei olisi perfektionistista, kuten sen

nimi 'perfektionistinen eudaimonismi' antaa ymmärtää, vaan se olisi eräänlainen hyveen ja onnellisuuden yhteenliittymäteoria. Voidaan kuitenkin kysyä, onko tällainen eettinen teoria mielekäs? Tällaisen teorian tarkastelu laajemmin ei kuulu tämän tutkielman piiriin, mutta lyhyesti voidaan todeta, että kahden itsessään riittävän päämäärän sisällyttäminen yhteen teleologiseen teoriaan vaikuttaa ongelmalliselta samasta syystä kuin itse kahden päämäärän ongelma syntyi. Voidaankin todeta, että kahden itsessään riittävä päämäärän sisältävä teoria, joka dualistisen muotoilun kiertämisestä edellä mainitulla tavalla syntyy, on itseasiassa palannut takaisin kahden päämäärän ongelmaan. Täten sitä ei voida pitää pätevänä vaihtoehtona kiertää ongelmaa, sillä se lopulta kohtaa juuri samaisen ongelman, jonka aristoteelinen käsitys dualistisen muotoilun kohdalla pyrki välttämään.

5 POHDINTA

5.1 Tulosten tarkastelu

Tässä tutkielmassa on esitetty, kuinka perfektionistisuuden ja eudaimonistisuuden sisällöt samassa teoriassa luovat sille merkittäviä vaikeuksia. Teorian haasteiden on ennen kaikkea esitetty perustuvan käsitteellisiin ristiriitaisuuksiin teorian päämäärien, hyveellisen toiminnan ja onnellisuuden, välillä. On selvitetty, millaisia käsitteellisiä haasteita liittyy antiikin aristoteeliseen perfektionistiseen eudaimonismiin, ja toisaalta, millaisin ehdoin se on pätevä teoria. Lisäksi on esitetty, että aristoteelinen perfektionistinen eudaimonismi antiikin kontekstissa on hahmotettavissa kolmen eri muotoilun kautta, instrumentaalisen, stoalaisen ja dualistisen.

Näistä ensimmäisen on osoitettu selviävän kahden päämäärän ongelmasta, joka kuvaa teorian kahden keskeisen päämäärän, hyveen ja onnellisuuden, samanaikaisen tavoittelun välille syntyvää ongelmaa. Tarkastelussa instrumentaalinen muotoilu kuitenkin osoittautui ristiriitaiseksi teorian muiden oletuksien kanssa ja siten epäpäteväksi perfektionistisen eudaimonismin muotoiluna. Teorian pääteltiin siten olevan muotoiltavissa pätevästi vain kahden muotoilun kautta, stoalaisen ja dualistisen. Stoalaisessa muotoilussa hyve ja onnellisuus on ymmärretty identtisiksi, kun taas jälkimmäisessä dualistisessa muotoilussa sekä hyve että onnellisuus kumpikin esiintyvät päämäärinä.

Stoalaisen muotoilun osoitettiin välttävän instrumentaalisen muotoilun lailla kahden päämäärän ongelman, mutta teoreettisen ratkaisunsa takia sen tulkittiin kaventavan eudaimonismin määritelmää merkittävästi, mikä sai vahvistusta myös aiemmasta filosofisesta tutkimuksesta. Dualistinen muotoilu puolestaan ei kyennyt sisällyttämään perfektionistisuutta muotoiluun ristiriidattomasti, jolloin se ei täyttänyt perfektionistisen eudaimonismin hyveen ja onnellisuuden samanaikaisuuden ehtoa teorian tärkeimpinä päämäärinä (ks. s. 17–18). Muotoilun kohdalla huomattiin, että seuraten aristoteelista ehtoa, hyve ei voi olla

toinen täydellisimmistä päämääristä, kuten alkuperäinen dualistisen muotoilun lähtöoletus oli, sillä se johti teorian perfektionistisuuden haihtumiseen.

Muotoiluja yksitellen tarkastelemalla selvitettiin, millaisin teoreettisin ratkaisuin kahden päämäärän ongelma olisi vältettävissä. Stoalaisen muotoilun esitettiin olevan pätevä vain, jos hyveen määrittämä kaventunut eudaimonismien määritelmä hyväksytään eudaimonismiksi. Dualistinen muotoilu osoittautui puolestaan mahdollisesti päteväksi, mikäli hyvettä sekä onnellisuutta pidetään molempia täydellisimpinä itsessään riittävinä päämäärinä. Vaikka instrumentaalinen muotoilu osoitettiin sisäisesti ristiriitaiseksi, sen selvittäessä sellaisenaan kahden päämäärän ongelmasta, vastaavaa tarkastelua sen kohdalla ei ollut mahdollista niin ikään tehdä.

Tämä tutkielma on selvittänyt antiikin aristoteelisen perfektionistisen eudaimonismien haasteita tutkimalla teorian aikaisemmassa filosofisessa tutkimuksessa käsittelemättömiä instrumentaalisia ja dualistisia muotoiluja. Lisäksi tarkastelemalla eri filosofisten tutkimusten kantoja perfektionistisesta eudaimonismista tutkielmassa on päätelty, että teorian sisäänrakennetut ongelmat on huomattu aiemmissakin yhteyksissä osittain. Kuitenkin aikaisempi tutkimus, erityisesti Baril (2014), D'Souza ja Herdt (2019), ovat käsitelleet vain stoalaisen muotoilun ongelmia. Niin ikään dualistinen ja instrumentaalinen muotoilu sekä niiden käsitteelliset haasteet ovat nähdäkseni uusia löydöksiä. Tunnistamalla ja käsittelemällä kaikkia kolmea mahdollista hyveen roolin kautta muodostettua muotoilua tutkielma on johdonmukaisesti sekä kokonaisvaltaisesti avannut perfektionistisen eudaimonismien mahdollisia muotoja tavalla, jolla aikaisemmin ei ole tehty.

Aristoteelinen käsitys, eli käsitys täydellisimmistä päämääristä vain päämäärinä, valittiin antiikin perfektionistisen eudaimonismien tarkastelun perusoletuksiksi, sillä se antoi mahdollisuuden ratkaista kahden päämäärän ongelma. Tutkielman johtopäätös antiikin perfektionistisen eudaimonismien sisäisestä ristiriitaisuudesta ja epäpätevyydestä teoriana siten kuitenkin pätee vain kyseiseen aristoteeliseen muotoiluun, mikä on merkittävä rajoite. Jatkotutkimuksissa olisi selvitettävä, onko antiikin perfektionistista eudaimonismia mahdollista käsitellä

jonkin sellaisen muotoilun kautta, joka aristoteelisen tavoin kykenee ratkaisemaan kahden päämäärän ongelman sekä säilymään tämän tutkielman esittelemisissä kolmessa muotoilussa vähintään yhdessä pätevänä. Jatkotutkimuksille jää selvitettäväksi, osoittautuuko antiikin perfektionistinen eudaimonismi päteväksi teoriaksi yleisesti.

Lisäksi antiikin aristoteelisen perfektionistisen eudaimonismin teoriaa tulisi jatkotutkimuksissa käsitellä lisää stoalaisen muotoilun kohdalla. Koska stoalainen muotoilu on tämän tutkielman analyysissä osoittautunut vahvimaksi kahden päämäärän ongelman ratkaisijaksi ja siten teorian aristoteelisen muotoilun vahvimaksi muodoksi, olisi jatkotutkimuksissa selvitettävä eudaimonismin kaventumisen merkitystä lisää. Erityisesti olisi tutkittava, mitä kategoriallisia ja sisällöllisiä vaatimuksia teorian olisi täytettävä, jotta se voidaan katsoa eudaimonistiseksi. Tällaisessa tutkimuksessa olisi yhä relevanttia niin eudaimonismin kuin perfektionisminkin olemuksen ja sisällön mittava tarkastelu.

5.2 Tulosten arviointi ja tulkinta

Vaikka antiikin eettisten teorioiden arviointi ja kriittinen tarkastelu on relevanttia, on sitä tehtäessä pidettävä mielessä suopean tulkinnan periaate. Erityisesti tämä pätee merkittävästi nykyaikaan verrattuna eri kontekstissa esiintyneisiin antiikin eettisiin teorioihin. Tutkielmani tulokset ovat kriittisiä ja relevantteja, mutta niitä tulkittaessa on huomioitava myös niiden alkuperäisen kontekstin ajattelijoiden yleiset kannat. A. A. Long (2006, 24) on todennut, että mitä ilmeisimmin antiikin käsitys etiikasta ei ollut puhtaasti keskittynyt moraaliseen hyvään vaan laajemmin kiinnittynyt myös elämän yleiseen hyötyyn. Näin ymmärrettynä on syytä tarkastella myös tämän tutkielman tuloksia pikemminkin perfektionistisen eudaimonismin puutteita valaisevina, mutta ei täysin finaalisina teorian kumoavina päätelminä. Analyttiset tarkastelut eettisten teorioiden pätevydestä ovat osa filosofista tutkimusta, mutta erityisesti antiikin hyvää elämää kohti ohjaavien teorioiden pätevyuden redusoiminen yksittäisiin ristiriitaisiin väitteisiin ei ole täysin mielekäästä. Kuten myös Long (2006, 16) on esittänyt,

antiikin teorioiden, kuten mm. stoalaisuuden ja epikurolaisuuden, eettisten kantojen hyväksyminen saattoi edellyttää kokonaisuudessaan koulukunnan teologisten, kosmologisten ja käytännöllisen elämän periaatteiden hyväksymistä.

Siten tutkielmani yksittäisten teoreettisten ristiriitojen tarkastelu on ymmärrettävä huomioiden antiikin eettisten teorioiden pyrkimykset. Ei voida kuitenkaan ajatella antiikin eettisten teorioiden ja ajattelijoiden olevan kriittisiltä ja analyttisiltä kyvyiltään kehittymättömpiä kuin nykyfilosofian menetelmät. Long (2006, 21) on todennut tutkija Woodruffin esittäneen, että myös antiikin filosofit osallistuivat hyvin teknisiin ja teoreettisiin keskusteluihin, joiden merkitys arkielämälle oli kenties hyvin vähäinen (Long, 1993).

Kokonaisuudessaan tämän tutkielman tuloksia on tulkittava enemmänkin antiikin perfektionistisen eudaimonismien luonnetta avaavana kuin täysin sen kumoamiseen pyrkivinä. Mitä ilmeisimmin suopean ja ei-suopean, ylianalyttisen tulkinnan raja onkin paikoitellen ohut, ja myös antiikin etiikan tutkimuksen on oltava tietoinen tutkimuksensa eettisistä kysymyksistä. Varsinkin, kun käsitellään teorioita ja tutkimuskohteita, joiden ajallinen, paikallinen ja kulttuurinen konteksti on ollut merkittävästi erilainen. Tästä huolimatta on muistettava, että totuutta arvostaneiden antiikin ajan filosofien voidaan kuitenkin uskoa hyväksyneen virheellisten tai ristiriitaisten ajatusmallien korjaaminen siellä, missä se on reilusti osoitettavissa.

6 LÄHDELUETTELO

- Aristoteles, & Knuuttila, S. (1989). *Nikomakhoksen etiikka*. Gaudeamus.
- Baril, A. (2014). Eudaimonia in contemporary virtue ethics. Teoksessa van Hooft, S., & Athanassoulis, N. (Toim.), *The handbook of virtue ethics*. Acumen Publishing Ltd.
- Couenhoven, J. (2019). Eudaimonism, Virtue, and Self-Sacrifice. *Journal of Religious Ethics*, 47(1), 7–14. <https://doi.org/10.1111/jore.12247>
- Deigh, J. (2010). *An introduction to ethics*. Cambridge University Press.
- D'Souza, J. (2019). Welfare-Prior Eudaimonism, Excellence-Prior Eudaimonism, and the Self-Absorption Objection. *Journal of Philosophical Research*, 44, 237–250. <https://doi.org/10.5840/jpr20191024145>
- Kraut, R. (1979). Two Conceptions of Happiness. *The Philosophical Review*, 88(2), 167. <https://doi.org/10.2307/2184505>
- LeBar, M. (2018). Eudaimonism. Teoksessa Snow, N. E. (toim.), *The Oxford handbook of virtue*. Oxford University Press.
- Long, A. A. (1993) Hellenistic Ethics and Philosophical Power. Teoksessa Green, P. (1993). *Hellenistic History and Culture*. (toim.) Berkeley: University of California Press. <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft0000035f/>
- Long, A. A. (2006). *From Epicurus to Epictetus: Studies in Hellenistic and Roman Philosophy*. Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199279128.001.0001>
- Parry, R., Thorsrud, H. & Zalta, E. N. (toim.) (2021). Ancient Ethical Theory. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Syksy 2021 versio).
<https://plato.stanford.edu/entries/ethics-ancient/>
- [Tekstin sisäisissä viitteissä sivunumeroilla on viitattu lähteen PDF-muotoiseen ladattavissa olevaan artikkeliin.]